

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.3.1.8>

Б. Є. ЖОРНЯК

кандидат педагогічних наук, завідувачка кафедри теорії, методики музичної освіти та інструментальної підготовки,

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: bogdana.zhorniak@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-9122-9323>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПРИНЦИПИ РОЗРОБКИ ПРОГРАМИ ПРОФЕСІЙНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті обґрунтовуються теоретико-методологічні аспекти програми професійного виховання особистості майбутнього учителя музичного мистецтва та подаються методичні поради та рекомендації щодо розробки відповідної програми у закладах вищої освіти.

Автор розглядає проблему виховання особистості молодого педагога з позицій сучасної соціокультурної ситуації, пов'язаної з реформою вищої педагогічної освіти, новими тенденціями в освіті, у контексті різнобічного його соціального, інтелектуального і фахового розвитку – опанування ґрунтовною музичною освітою, формування естетичних поглядів і почуттів, світогляду, високих морально-духовних якостей, засвоєння ним вироблених людством життєвих ідеалів і суспільно значущих цінностей, важливих для особистісного загального і творчого професійного становлення та розвитку. Це вимагає побудови у закладі вищої освіти освітнього процесу на засадах гуманізму і демократизму, внутрішньої свободи, особистісно орієнтованого підходу у вихованні, що забезпечує успішну соціалізацію майбутнього педагога у житті та майбутній професійній діяльності на ринку освітніх послуг.

У межах статті визначено головні напрями фахової підготовки майбутнього учителя музичного мистецтва, зумовлені сучасними соціальними потребами, світовими тенденціями розвитку освіти, важливими принципами та функціями процесу професійного виховання особистості педагога. Автор пропонує зміст і форми організації освітнього процесу, підпорядковані логіці професійно-особистісного розвитку студента-музиканта.

Головним джерелом виховання майбутнього учителя музичного мистецтва є саме мистецтво, яке розвиває його інтелект, високу ерудицію, загальну емоційну сферу, художні смаки й естетичні цінності, формує його професійну творчість.

Виховання ціннісного ставлення до суспільства, педагогічної праці та мистецтва виявляється в особистісному зростанні майбутнього учителя музичного мистецтва, його гармонійному загальному розвитку і здатності успішно самореалізуватися і самоутвердитися у соціумі як професіонал, митець, носій і пропагандист музичної культури.

Ключові слова: учитель музичного мистецтва, програма професійного виховання особистості, система виховання, принципи виховання.

Постановка проблеми. В усі часи й епохи педагогічна думка висувала перед собою завдання виховання особистості педагога, учителя.

Сьогодні наша професійна педагогічна освіта орієнтується на світові стандарти, загальнодержавні вимоги та принципи національної освіти в Україні, національний зміст і кращі традиції в історії української педагогіки. Соціальним замовленням суспільства і важливим чинником його процесу виступає педагог із громадянською позицією, здатний творчо самореалізуватися в обраній професії, постійно збагачуватися знаннями та формулювати новий духовний продукт.

Набуває особливої державної ваги проблема виховання освіченої, різнобічно розвинутої творчої особистості молодого педагога, майбутнього професіонала-фахівця, людини з гуманістичними цінностями, високими нормами моралі, естетичної та загальної культури, внутрішніми чинниками, що спонукають до чесної, самовідданої праці.

Як зазначає М. Томашівська: «По-перше, учитель повинен бути наділений відповідними психологічними й інтелектуальними якостями; по-друге, повинен уміти оперувати професійними знаннями та загальнопедагогічними вміннями приймати власне практичне рішення в різних педагогічних ситуаціях, розв'язувати

складні педагогічні проблеми та ситуації» [Томашівська 2018 : 220].

Виховання майбутнього педагога-музиканта – це складний і багатовимірний процес формування високоосвіченої та високоморальної особистості, котра керується у своєму житті та професії виробленими людством гуманними суспільними цінностями і принципами.

Сучасна соціокультурна ситуація, пов'язана з реформою в освіті та гуманізацією освітнього процесу, піднімає нові важливі проблеми і визначає низку суперечностей у меті та змісті виховання майбутнього педагога, зумовлених перспективами розвитку нашої держави й освіти.

Серед них основні суперечності між:

- сьогоднішніми об'єктивними потребами суспільного життя у високоосвічених педагогічних кадрах і недостатнім рівнем сучасної професійної підготовки педагогів мистецьких дисциплін;

- важливими соціокультурними вимогами і завданнями сучасної мистецької освіти і виховання молоді та рівнем професійної готовності майбутніх учителів до активної мистецько-освітньої та музично-просвітницької діяльності;

- потребою забезпечення наукового цілеспрямованого змісту професійної підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін і недостатньою розробленістю істотних питань, що стосуються виховання студентів музичних закладів освіти, здатних формувати музичну культуру учнів.

Це вимагає створення у педагогічних ЗВО сприятливих педагогічних умов для реалізації природного потенціалу майбутніх педагогів-музикантів, що забезпечують їх соціальну і професійну життєдіяльність як професіоналів, активних носіїв освітніх і суспільних ідеалів, педагогічних знань і культури.

Аналіз попередніх досліджень. Сьогодні загальна проблема виховання особистості педагога-професіонала розглядається у наукових дослідженнях А. Алексюка, В. Андрієвської, Г. Балла, О. Дем'янчука, Л. Долинської, О. Дубасенюк, С. Вітвицької, О. Красовської, О. Отич, В. Паламарчук та ін.

Різні аспекти проблеми особистісно-професійного становлення вчителя мистецьких дисциплін досліджують В. Андрущенко, І. Бех, В. Беспалько, О. Гумінська, І. Дичківська, Н. Євстратєва, Р. Пріма, Л. Хомич, В. Орлов.

Аналіз останніх досліджень засвідчує актуальність проблеми виховання особистості майбутнього учителя музичного мистецтва як інтелектуала і професіонала, здатного до постійного самовдосконалення і творчого росту.

Мета статті – обґрунтування основних теоретико-методологічних аспектів, методичних принципів і функцій програми професійного виховання особистості майбутнього учителя музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Програма виховання майбутнього учителя-музиканта у сучасній педагогічній науці розглядається у контексті розвитку його інтелекту, пізнавальних здібностей, фахової компетенції та включає такі компоненти: педагогічне діагностування вступників до освітнього закладу; визначення й обґрунтування педагогічних завдань у роботі зі студентами; проектування і моделювання освітнього процесу; планування й організацію виховної діяльності студентів; моніторинг динаміки рівня навчальних досягнень студентів; аналіз і прогнозування виховних методів і завдань.

Психолого-педагогічна діагностика рівнів музичного, інтелектуального, психічного та соціального розвитку абітурієнтів передбачає збір інформації про найбільш важливі психолого-педагогічні якості майбутнього учителя, його особистісні риси та властивості, що забезпечують його майбутню ефективну і продуктивну діяльність; виявлення найбільш яскраво виражених рис особистості абітурієнта; сприятливого співвідношення особистісних потенційних якостей і творчих здібностей, здатність забезпечувати майбутню професійну діяльність за сучасних умов різних ситуацій та інноваційних змін; прогнозування розвитку творчого потенціалу майбутнього фахівця з метою його професійного виховання і росту.

Діагностична анкета на виявлення мотивації до майбутньої освітньо-мистецької діяльності може включати такі запитання:

- Що спонукає вас стати вчителем музичного мистецтва?
- Чи сподіваєтеся ви на зміни, успіх у своїй майбутній професії?
- Ваші професійні інтереси та захоплення.
- Чим цікава для вас професія вчителя музичного мистецтва?

Подібні запитання допомагають з'ясувати ціннісно-змістове й особистісне мотиваційне

ставлення майбутнього педагога до обраної професійної діяльності. В основу змісту необхідної інформації важливо покласти такі критерії:

– педагогічний: структуру мотивів до музично-педагогічної діяльності, наявність важливих професійно-педагогічних якостей, пізнавальних інтересів, рівень компетенції з музично-педагогічної діяльності, наявність важливих професійно-педагогічних якостей, пізнавальних інтересів, рівень компетенції з музично-педагогічних знань;

– психологічний: рівень самовизначеності майбутнього студента, систему особистісних цінностей і установок, розвиток когнітивної й емоційної сфер особистості, самосвідомості, рефлексії, рівень психологічної стійкості, поведінкової регуляції;

– соціально-психологічний: соціальну активність, соціальні потреби; психологічні мотиви навчання, самостійність у прийнятті рішень, відстоювання власної думки, усвідомлення свого соціального статусу;

– соціологічний: вибір життєвих цінностей і цілей, визначення життєвої перспективи, здатність оцінювати свої професійні якості та здібності, можливість самореалізації та саморозвитку як особистості та професіонала.

Ключовим завданням психолого-педагогічної діагностики є дотримання системного взаємозв'язку об'єктів спостереження у подальшій виховній діяльності з метою отримання достовірної інформації про досягнуті результати; визначення й обґрунтування основних педагогічних завдань і умов професійного виховання студентів.

Інформація, отримана внаслідок провідної психолого-педагогічної діагностики, стає цінним матеріалом для моделювання системи виховних завдань і програмування різних напрямів і видів діяльності студентів (навчальної, пізнавальної, культурно-освітньої, соціально-педагогічної, професійно-комунікативної).

Зміст і форми організації педагогічного процесу підпорядковуються логіці професійно-особистісного розвитку, фахової підготовки, активності та креативності кожного студента.

Творча атмосфера на заняттях, різноманітність методів і форм їх проведення позитивно впливають на становлення майбутнього спеціаліста, створюють умови для формування педа-

гогічного мислення, усвідомлення важливості адаптації до майбутньої діяльності, формування розуміння суспільної значущості професії [Пріма 2004 : 134].

Програма професійного виховання особистості майбутнього учителя музичного мистецтва передбачає головні напрями його фахової підготовки: ґрунтовну музичну освіту, озброєння знаннями про класичну і народну музику, засвоєння системи знань про досягнення у музичному мистецтві та виконавстві; музично-творчий розвиток студента, формування художніх смаків, естетичних почуттів, морально-духовних якостей, художньо-естетичної культури; виховання любові до своєї професії, вміння захопити музичним мистецтвом слухачів, спілкуватися про музику.

У цьому контексті «головне завдання викладача закладу вищої освіти – розкрити перед студентом широке коло виборів, яке часто не відкривається студентською молоддю через її обмежений життєвий досвід, недоліки знань і незасвоєність усього багатства культури. Педагогу слід уникати однозначних способів вираження власних оцінок того чи іншого вибору, завжди зберігаючи за студентом право на самостійне прийняття рішень» [Вітвіцька 2012 : 146].

Цілі та напрями виховання особистості майбутнього педагога зумовлені основними принципами та функціями процесу виховання, головні з яких:

– спрямовуюча: визначення виховної мети і змісту музично-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва, завдань дисципліни «Методика музичного виховання»;

– координуюча: застосування раціональних виховних прийомів і засобів виховання стабільних мотивів в оволодінні музично-педагогічними знаннями;

– контролююча: можливість моніторингу коригування і прогнозування педагогічних прийомів і дій.

Висновки. Педагогічно раціональна різноманітність видів і форм виховної роботи зі студентами і посилення у ній ролі музичного мистецтва забезпечує формування компетентного педагога-фахівця, котрий володіє стійкою внутрішньою позицією щодо продуктивної музично-педагогічної діяльності, творчої самореалізації у професійному відношенні та в особистому житті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вітвицька С. С. Естетичне виховання майбутнього вчителя в контексті ідей В. О. Сухомлинського. *Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку* : збірник наукових праць / за ред. О. Дубасенюк, Н. Сидорчук. Житомир : Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 146.
2. Кабріль К. В. Формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. НАПН України, Ін-т вищої освіти. Київ, 2013. 20 с.
3. Олексюк О. М. Компетентісно орієнтований освітній простір як основа модернізації вищої мистецької освіти. *Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2012. С. 494–501.
4. Пріма Р. М. З досвіду професійно-педагогічної підготовки спеціалістів дошкільної освіти. *Проблеми педагогічних технологій*. Вип. 1 (26). 2004. С. 134.
5. Томашівська М. М. Деякі аспекти реалізації компетентісного підходу в системі професійної підготовки майбутніх учителів музики. *Науковий часопис національного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Вип. 62. 2018. С. 220.
6. Adam J. Kruse. Preservice Music Teachers' Experiences With and Attitudes Toward Music Genres. *Journal of Music Teacher Education*. 2015. June 24. DOI:10.1177/1057083714530721. P. 1–13.

REFERENCES

1. Vitvytska S. S. (2012). Estetychne vykhovannia maibutnoho vchytelia v konteksti idei V. O. Sukhomlynskoho [Aesthetic education of the future teacher in the context of VO Sukhomlinsky's ideas] Estetychne vykhovannia ditei ta molodi: teoriia, praktyka, perspektyvy rozvytku: zbirnyk naukovykh prats / za red. O. Dubaseniuk, N. Sydorчук. Vydavnytstvo ZhDU im. I. Franka. Zhytomyr. S. 146. [in Ukrainian].
2. Kabryl K. V. (2013). Formuvannia tsinnisnykh kompetentnostei maibutnoho vchytelia muzyky u protsesi dyryhentsko-khorovoi pidhotovky [Formation of value competencies of the future music teacher in the process of conducting and choral training] Avtoref. dys. kand. ped. nauk : 13.00.04. NAPN Ukrainy, In-t vyshchoi osvity. Kyiv. 20 p. [in Ukrainian].
3. Olekciuk O. M. (2012). Kompetentnicno oriientovanyi ocvitnii proctir yak ocnova modernizatsii vyshchoi mycetskoi ocvity [Competence-oriented educational space as a basis for modernization of higher art education] Cuchacni ctratehii univercytetckoi ocvity: yakicnyi vymir: mater. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka. Kyiv. P. 494–501. [in Ukrainian].
4. Prima R. M. (2004). Z dosvidu profesiino-pedahohichnoi pidhotovky spetsialistiv doshkilnoi osvity [From the experience of professional and pedagogical training of preschool education specialists] Problemy pedahohichnykh tekhnolohii. Vyp. 1 (26). Lutsk. S. 134. [in Ukrainian].
5. Tomashivska M. M. (2018). Deiaki aspekty realizatsii kompetentnisnogo pidkhdou v systemi profesiinoi pidhotovky maibutnykh uchyteliv muzyky [Some aspects of the implementation of the competence approach in the system of professional training of future music teachers] Naukovyi chasopys natsionalnoho universytetu im. M. P. Drahomanova. Seriiia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy. Vyp. 62. Kyiv. S.220.
6. Adam J. Kruse. (2015). Preservice Music Teachers' Experiences With and Attitudes Toward Music Genres. *Journal of Music Teacher Education*. June 24. DOI:10.1177/1057083714530721. P. 1–13.

B. Ye. ZHORNIAK

Candidate of Pedagogy,

*Head of the Department of Theory, Methods of Music Education and Instrumental Training,
Municipal Higher Educational "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council,
Lutsk, Ukraine*

E-mail: bogdana.zhorniak@gmail.com

http://orcid.org/0000-0002-9122-9323

METHODOLOGICAL AND METHODICAL PRINCIPLES INTENDED FOR THE DEVELOPMENT OF THE CURRICULUM OF A FUTURE MUSICAL ART TEACHER PROFESSIONAL PERSONALITY EDUCATION

The article substantiates the theoretical and methodological aspects intended for the curriculum of a future musical art teacher professional personality education and provides methodological guidance and recommendations for the development of an appropriate curriculum in higher educational institutions.

The author considers the problem of educating the personality of a young teacher from the point of view of the current socio-cultural situation associated with the reform in higher pedagogical education, new trends in education, in the context of its diverse social, intellectual and professional development – thorough mastering of music education, forming aesthetic world outlook, high moral and spiritual qualities, assimilating the ideals of life and socially significant values developed by mankind that are vitally important for the personality general and creative professional formation and growth.

This requires structuring pedagogical process in a higher educational institution based on humanism and democracy, internal freedom, personality-oriented approach to education which ensures successful socialization of a will-be teacher in life and future professional activities in the educational service market.

The article identifies the basic areas of the professional training of a future musical art teacher specified by the up-to-date social requirements, global trends in education, significant principles and functions of the process of educating a teacher as a personality. The author proposes the content and forms of organizing the educational process that are subordinated to the logic of the professional and personal development of a student-musician.

The main source of educating a future musical art teacher is art itself, which develops his/her intellect, high proficiency, general emotional sphere, artistic tastes and aesthetic values, forms his/her professional creativity.

Education of the value-based attitude toward society, pedagogical work and art is manifested in the personal growth of a future musical art teacher, his/her harmonious overall development and ability to successfully self-realize and raise his/her self-esteem in society as an expert, artist, bearer and promoter of music culture.

Key words: musical art teacher, curriculum of a future musical art teacher professional personality education, system of education, principles of education.